

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027.gadam

Pielikums Pilsētu funkcionālās teritorijas

PASŪTĪTĀJS:

Latgales plānošanas reģions

Reģ. Nr. 90002181025

Adrese: Atbrīvošanas aleja 95, Rēzekne, LV 4601

Tālr. 65428111, fakss 65421211, e-pasts latgale@lpr.gov.lv

Daugavpils

SATURS

1. Funkcionālās teritorijas un telpiskā perspektīva	3
2. Nacionālais konteksts.....	4
3. Reģiona konteksts	6
4. Attīstības centru potenciāla un konkurētspējas paaugstināšana pakalpojumu nodrošināšanā.....	11
5. Publisko pakalpojumu nodrošināšanas principi	13

1. Funkcionālās teritorijas un telpiskā perspektīva

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija kā politikas nozares līderis izvirzīja prasības funkcionālo teritoriju noteikšanai, balstoties uz ESDO un ES kopīgo definīciju, Latvijas prezidentūras laikā pieņemto Rīgas deklarāciju un ERAF / KF Regulas prasībām, tātad šādiem pieņēmumiem:

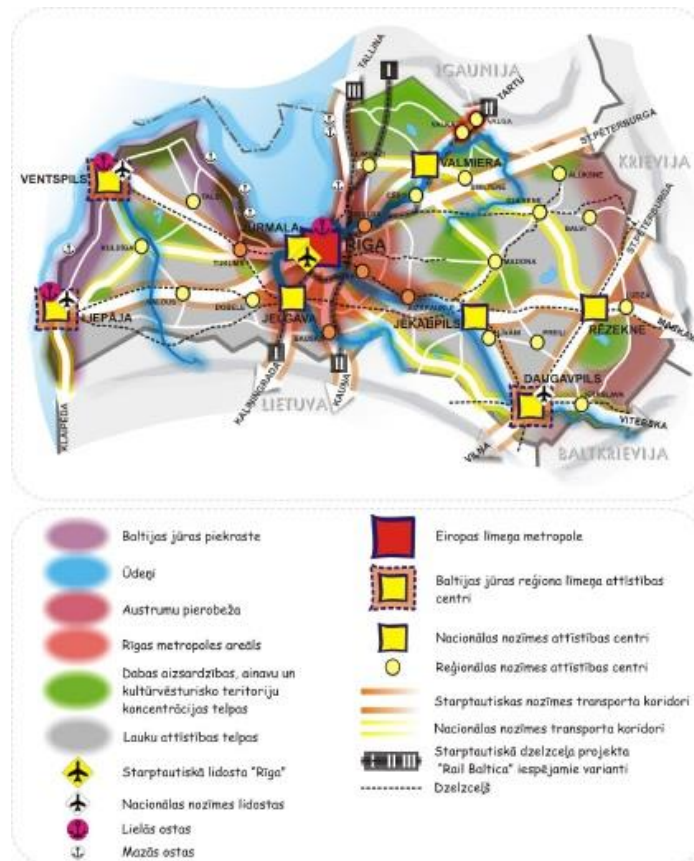
- ESDO / ES izpratnē funkcionālā pilsētu teritorija sastāv no blīvi apdzīvotas pilsētas un tās apkārtējās teritorijas, kuras darba tirgus ir lielā mērā integrēts ar pilsētu – tātad administratīvo vienību robežas ir ievērojamas procesa dalībnieku noteikšanai, bet ne teritorijas robežu noteikšanai;
- Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē laikā tika atzīta mazo un vidējo pilsētu loma, pieņemot Rīgas deklarāciju: tā nosaka, ka mazās pilsētas veido funkcionālo teritoriju reģionālos un vietējos centrus, pilda nozīmīgas ekonomiskās un sociālās funkcijas, būdamas darbavietu, publisko un privāto pakalpojumu centri, vietējie transporta mezgli, kā arī vietējās un reģionālās zināšanu radīšanas un inovāciju, kā arī infrastruktūras centri lielai daļai Eiropas iedzīvotāju – un tāpēc mazās pilsētas ir atbalstāmas šīs lomas pildīšanā;
- ERAF / KF regulas preambulas 48.punkts, kā arī 11.panta 2.punkts nosaka, ka ilgtspējīgas pilsētattīstības ietvarā ir jāatbalsta integrēta teritoriālā attīstība, lai sekmīgāk risinātu ekonomiskās, vides, klimatiskās, demogrāfiskās un sociālās problēmas, kas skar pilsētu teritorijas, tostarp funkcionālās pilsētu teritorijas, vienlaikus ņemot vērā vajadzību veicināt saiknes starp pilsētu un lauku teritorijām.

Tas pamato trīs līmeņu attīstības centru izdalīšanu Latgales reģiona attīstībā:

1. Valstspilsētas kā nacionālie attīstības centri,
2. Vidējā izmēra pilsētas kā reģionālie attīstības centri,
3. Mazās pilsētas un lieli ciemi kā novada nozīmes attīstības centri.

2. Nacionālais konteksts

Hierarhiski augstākais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments valstī ir Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, kuru Latvijas Republikas Saeima apstiprināja 2010.gada 10.jūnijā. LIAS2030 parāda valsts un sabiedrības ilgtermiņa uzdevumus ceļā uz vienotu mērķi – līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, norāda veidus, kā veiksmīgi reaģēt uz globālajām pārmaiņām, to radītos izaicinājumus pārvēršot par arvien jaunām iespējām.

1.attēls. Latgale LIAS 2030 prioritātes „Telpiskās attīstības perspektīva” kontekstā

Avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam noteiktā telpiskās attīstības perspektīva akcentē 3 galvenos attīstības aspektus:

1. Sasniedzamības un mobilitātes iespējas,
2. Apdzīvojums kā ekonomiskas attīstības, cilvēku dzīves un darba vide,
3. Nacionālo interešu telpas – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai.

Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam ir vidēja termiņa stratēģisks plānošanas dokuments, kurā tiek noteikti Latvijas galvenie attīstības virzieni, kā arī tiek norādīti valsts un sabiedrības svarīgākie uzdevumi, lai sasniegtu tālākus mērķus. Nacionālā attīstības plāna mērķis valsts straujai un koordinētai attīstībai ir izglītība un zināšanas tautsaimniecības izaugsmei un tehnoloģiskai izcilībai.

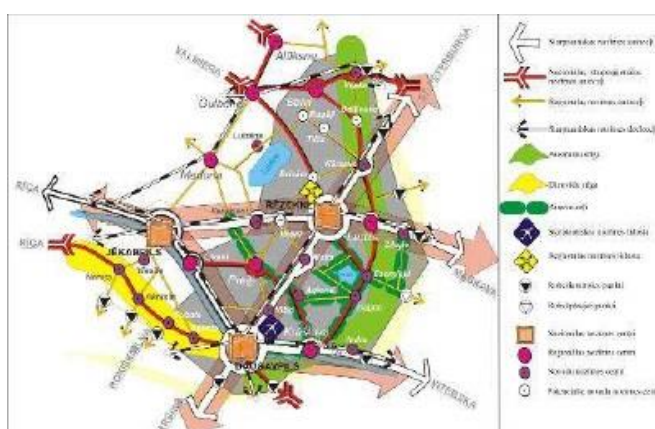
3. Reģiona konteksts

Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.gadam apstiprināts 2007.gada 3.oktobrī Latgales plānošanas reģiona attīstības padomē un ir spēkā gandrīz visam Latgales attīstības plāna 2021-2027.gadam periodam.

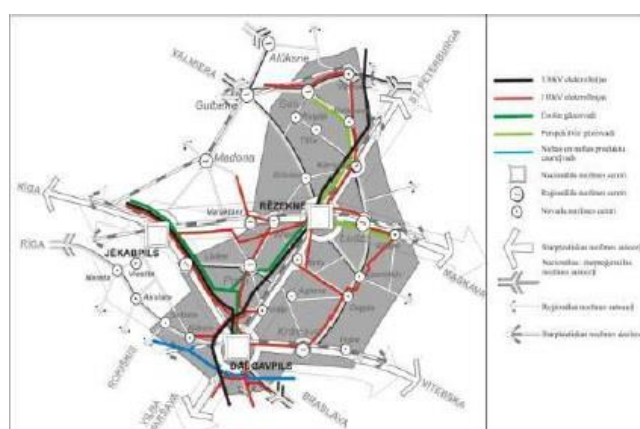
Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojumā noteikti mērķi ir:

- līdzsvarota sociālā, ekonomiskā un vides attīstība,
- augsta dzīves kvalitāte,
- racionāla zemes un citu dabas resursu izmantošana.

Būtiskākie telpiskās plānošanas elementi ir transporta un enerģijas infrastruktūra, tie ir

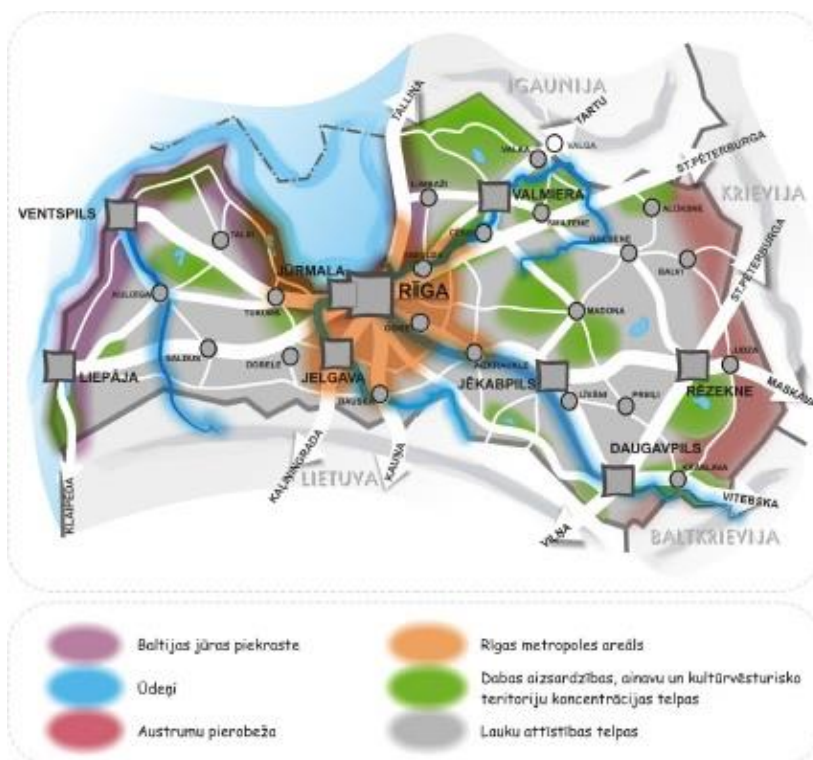
2.attēls. Latgales vēlamā transporta infrastruktūra

3.attēls. Latgales perspektīvā energoapgādes shēma

Avots: Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006. 2026.gadam

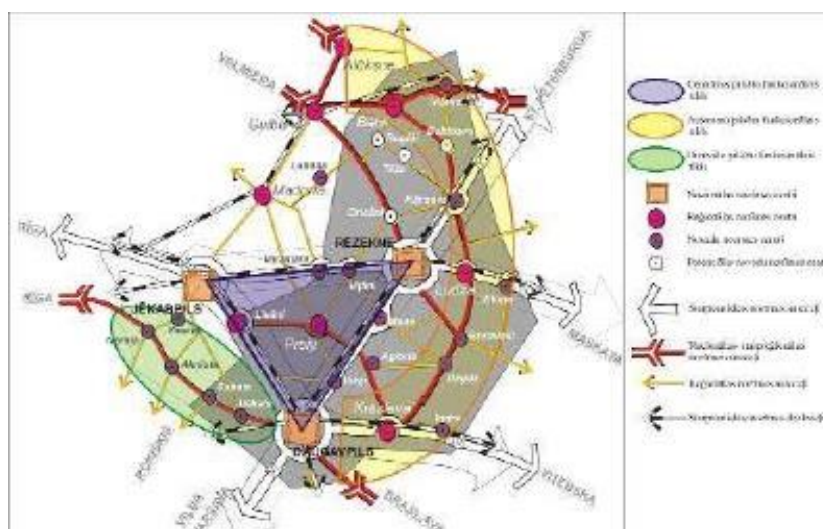
Latgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija 2030.gadam ir politisks dokuments, kas pauž izvēli un nosaka Latgales reģiona ilgtermiņa attīstības mērķus un prioritātes, vienlaikus iekļaujoties arī Latvijas un Eiropas Savienības ilgtermiņa attīstības politiskajās nostādnēs. Stratēģijā izvirzīts ilgtermiņa mērķis līdz 2030.gadam, saskaņā ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2030 – panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.

4.attēls. ES ārējā pierobeža kā stratēģiskā teritorija LIAS2030

Avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

Par būtisku Latgales telpiskā skatījuma elementu neizbēgami kļūst arī ES ārējā pierobeža un ar to saistītie ekonomiskās attīstības šķēršļi un riski. Pierobežu par svarīgu Latvijas interešu jomu atzīst arī LIAS2030, nosakot, ka apdzīvotība un tai nepieciešamā ekonomiskā attīstība pierobežā ir stratēģiski svarīga Latvijas drošībai.

5.attēls. Latgales reģiona pilsētu funkcionālais tīkls

Avots: Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006. 2026. gadam

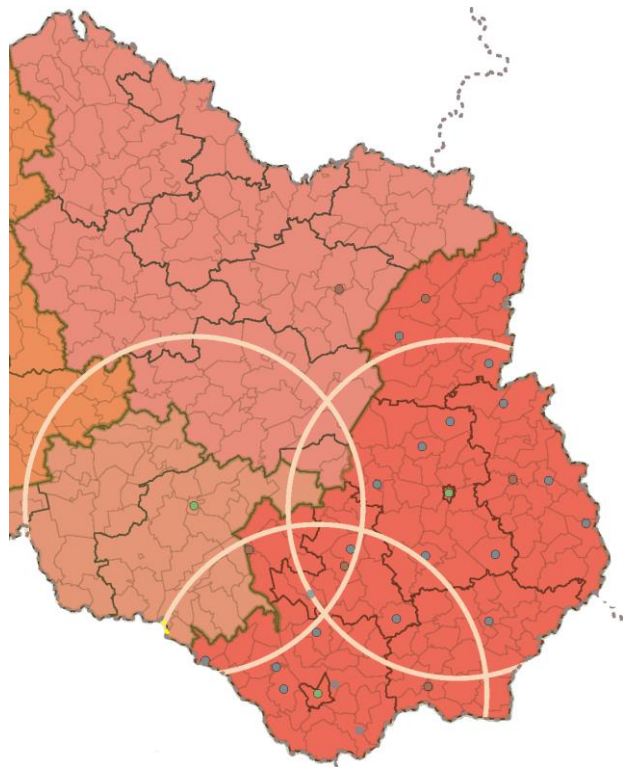
Līdz šim Latgales reģiona plānošanas dokumentos tika īpaši uzsvērtas lielās pilsētas (tagad valstspilsētas) kā nacionālie attīstības centri¹ un reģiona vidējās pilsētas kā reģionālie attīstības centri.

Ņemot vērā pierobežas stratēģisko nozīmi un Latgales reģiona izkliedēto apdzīvotību, divu līmeņu attīstības centru tīkls nav pietiekošs funkcionālo teritoriju izkārtojums – ir nepieciešams apzināties mazo pilsētu un lielo ciemu kā novada līmeņa attīstības centru lomu un ņemt vērā to funkcijas nodarbinātības, publisko pakalpojumu un transporta infrastruktūrā. Kā arī turpmāk ir jāplāno novada centru lomas stiprināšana apdzīvotības saglabāšanā un publisko pakalpojumu nodrošināšanā un jāplāno atbalstīt tos un piešķirt nepieciešamos resursus.

Ir identificēti trīs veidu centru funkcionālo teritoriju ietekmes rādiusi, kas ir attēloti kartēs – katrs centru veids atsevišķi, un pavienotajā kartē visiem trīs attīstības centru veidiem. Centri ir šādi:

A] Valstspilsētas ar funkcionālās teritorijas rādus 60km:

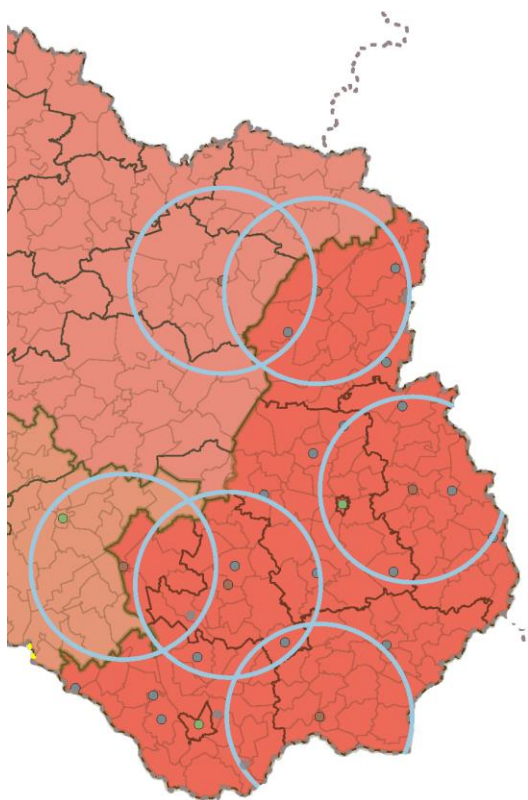
1. Daugavpils
2. Jēkabpils²
3. Rēzekne

6.attēls. Nacionālo attīstības centru funkcionālās teritorijas Latgales reģionā

¹ Kopā ar Daugavpili un Rēzekni starp Latgales reģiona nacionāliem centriem jāiekļauj arī Jēkabpils, kas lai arī neatrodas Latgalē, bet kalpo par nacionālā līmeņa attīstības centru arī Latgalei.

² Jēkabpils atrodas Zemgalē, bet ir ar būtisku ekonomisku un pakalpojumu nozīmi Latgales reģionā.

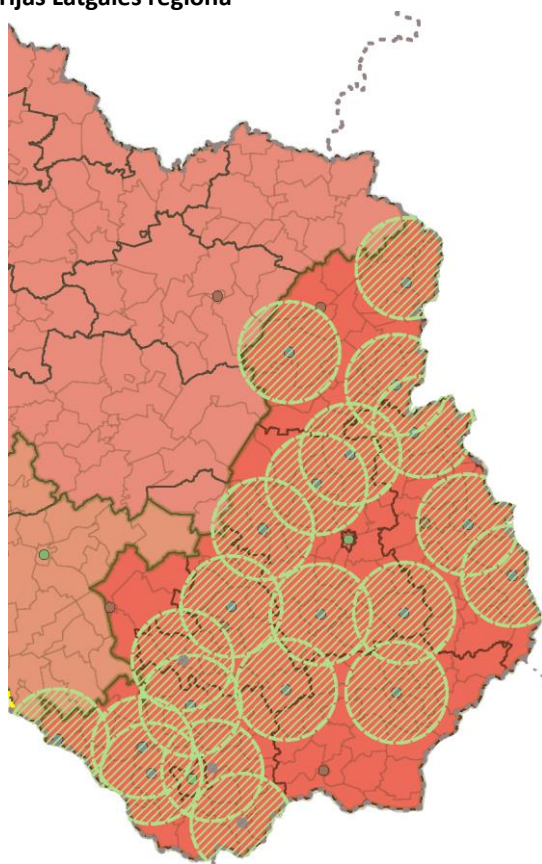
B] Reģionālie attīstības centri,
ar rādiusu 30km:

1. Balvi
2. Gulbene³
3. Krāslava
4. Līvāni
5. Ludza
6. Preiļi

7.attēls. Reģionālo attīstības centru funkcionālās teritorijas Latgales reģionā

c] novadu nozīmes attīstības centri,
ar funkcionālās teritorijas rādiusu 15km:

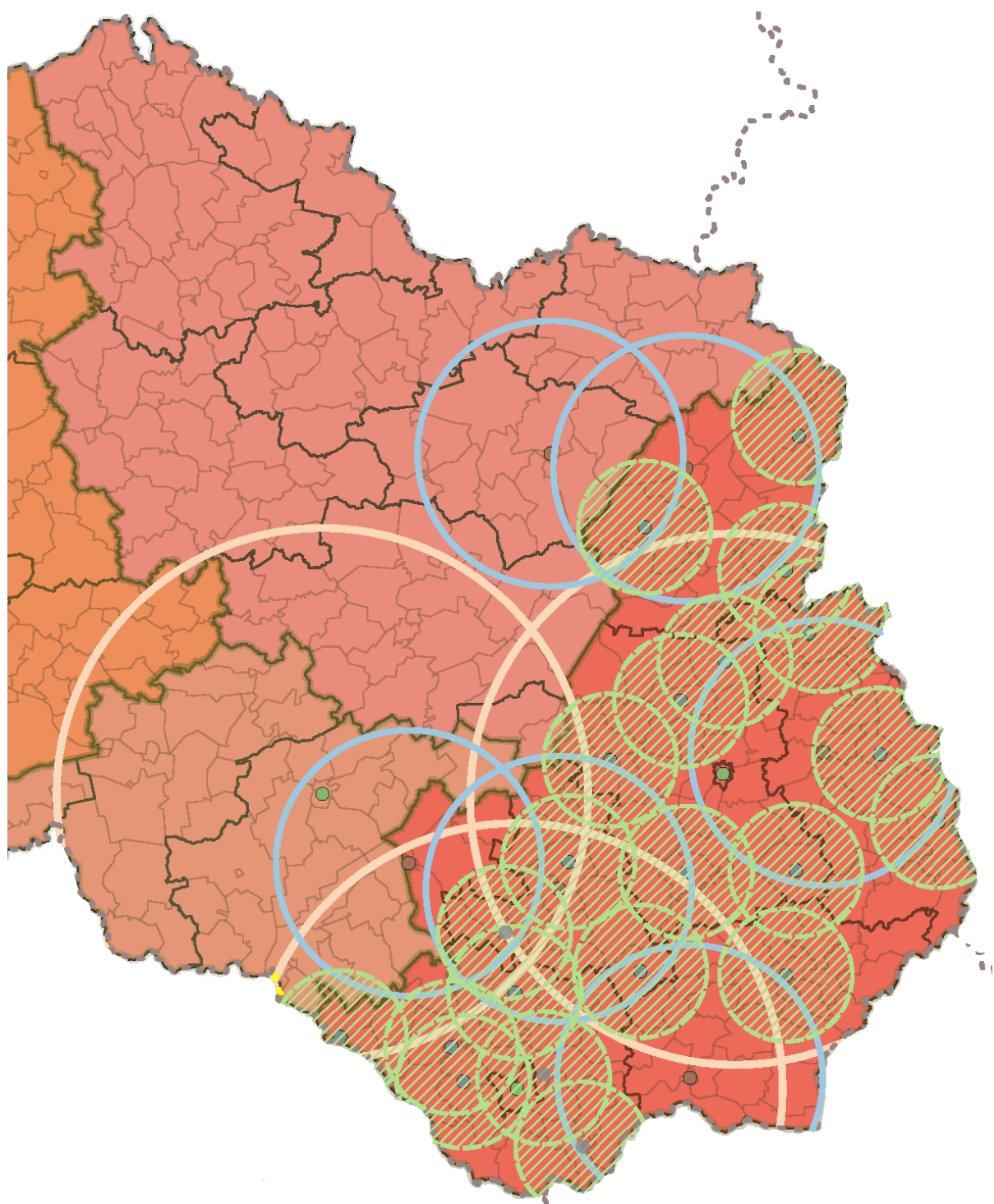
1. Aglona	12. Nautrēni
2. Baltinava	13. Silene
3. Cibla	14. Subate
4. Dagda	15. Svente
5. Dricāni	16. Špoģi
6. Ilūkste	17. Riebiņi
7. Kārsava	18. Rugāji
8. Kalupe	19. Vecvārkava
9. Kaunata	20. Viļāni
10. Krauja	21. Viļaka
11. Malta	22. Zilupe

8.attēls. Novada attīstības centru funkcionālās teritorijas Latgales reģionā

³ Gulbene atrodas Vidzemē, bet ir ar būtisku nodarbinātības un pakalpojumu nozīmi Latgalē.

Funkcionālo teritoriju plānojums ir noteikts par vadlīniju nosakot, ka neviena vieta Latgales reģionā nepaliek ārpus kāda attīstības centra funkcionālās teritorijas, t.i. katra ciemata un viensētas iedzīvotāji ir iekļauti kopējā reģiona dzīvē caur svārstmigrāciju uz darba vietu vai publisko pakalpojumu lietošanu, vai caur ekonomiskās darbības atbalstu no ESIF un citiem avotiem.

9.attēls. Attīstības centru funkcionālās teritorijas Latgales reģionā

4. Attīstības centru potenciāla un konkurētspējas paaugstināšana pakalpojumu nodrošināšanā

Ņemot vērā apdzīvoto vietu lielumu, pakalpojumu klāstu, attīstības potenciālu, apkalpes teritoriju un atrašanos, LIAS 2030 ir noteikts šāds attīstības centru dalījums: starptautiskas, nacionālas, reģionālas un novada nozīmes attīstības centri.

Nacionālas nozīmes attīstības centri (valstspilsētas) ir lielākās pilsētas, kurās ir attīstīta rūpniecība, transports, sabiedriskie pakalpojumi un sociālā infrastruktūra, Latgales reģionā nacionālas nozīmes attīstības centra statuss ir Daugavpili un Rēzeknei, Latgales Stratēģija 2030 šī pilsētas nosaka kā reģiona ekonomikas dzinējspēku. Šīm pilsētām ir jāprofilējas par ekonomiskās izaugsmes un zināšanu radīšanas centriem, ekonomiskās attīstības dzinējspēkiem, kvalitatīvi pakalpojumu attīstības centriem. Latgales reģiona nacionālas nozīmes attīstības centriem ir iespēja attīstīties arī kā starptautiskas nozīmes pilsētām, izmantojot savu ģeogrāfisko novietojumu, sociāli ekonomiskos priekšnoteikumus un sadarbību ar citām pilsētām.

Reģionālas nozīmes attīstības centri ir pilsētas, kas ir nozīmīgi reģiona kultūras un uzņēmējdarbības centri ar attīstītu sociālo infrastruktūru un daudzveidīgiem pakalpojumiem – Balvi, Krāslava, Līvāni, Ludza, Preiļi. Reģionālās nozīmes attīstības centriem jāturpina specializēties, attīstot savstarpēji papildinošu sadarbību, tādējādi sasniedzot nacionālas nozīmes attīstības centriem līdzvērtīgu cilvēkresursu un ekonomiskās aktivitātes pievilkšanas spēku. Šīs pilsētas pilda nozīmīgas ekonomiskās un sociālās funkcijas, būdamas darbavietu, publisko un privāto pakalpojumu centri, vietējie transporta mezgli, kā arī vietējās un reģionālās zināšanu radīšanas, inovāciju un infrastruktūras centri, tās ir nozīmīgas reģiona ekonomiskajā attīstībā.

Izaugsme **nacionālas nozīmes attīstības centros** jāvirza ekonomiskā potenciāla pilnvērtīgai izmantošanai un konkurētspējas celšanai starptautiskā mērogā, t.sk. zinātnes un pētniecības attīstībai, ekonomikas intelektualizācijai, tehnoloģiskās izcilības nodrošināšanai. **Reģionālas nozīmes attīstības centru** sekmīgai attīstībai ir jāizmanto to izaugsmes priekšrocības, jāveicina individuālu profilu (specializācijas) un unikālu kompetenču attīstība, vienlaikus paaugstinot cilvēkresursu, institucionālo un infrastruktūras kapacitāti. Papildus gan nacionālas, gan reģionālas nozīmes attīstības centros izaugsme jāvirza uz pievilcīgas un kvalitatīvas dzīves vides veidošanu, sekmējot darbavietu un plaša un daudzveidīga pakalpojumu klāsta nodrošināšanu pilsētu un apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem.

Mazajām pilsētām un lielākajām lauku apdzīvotajām vietām ir jāpilda novadu nozīmes attīstības centru loma, sniedzot apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem pakalpojumus un nodrošinot darbavietas. Novadu nozīmes attīstības centriem ir jāiekļaujas kopējā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru funkcionālajā tīklā, tāpēc novadu nozīmes attīstības centros ir jākoncentrē pakalpojumi, kas nodrošina pievilcīgu dzīves vidi un priekšnoteikumus ekonomikas attīstībai. Latgales Stratēģija 2030 uzsver reģionālās nozīmes centru un mazpilsētu (novadu nozīmes centru) būtisko devumu pakalpojumu pieejamībā plašām teritorijām.

Turpmākai novadu nozīmes attīstības centru (mazpilsētu, lielo ciemu) sekmīgai attīstībai ir nepieciešams nodrošināt visa veida infrastruktūras attīstību un tās kvalitātes uzlabošanu, pamata (izglītības, veselības, sociālo u.c.) pakalpojumu un kvalitatīvu mājokļu pieejamību, kultūras un brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī uzņēmējdarbības aktivitāti, radot darba iespējas iedzīvotājiem arī attīstības centriem piegulošajās lauku teritorijās. Novadu nozīmes centrus nosaka pašvaldības savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, ņemot vērā iepriekšminētos kritērijus.

Ņemot vērā iedzīvotāju skaita esošo un turpmāk plānoto samazināšanos pašvaldībās, nepieciešams padarīt efektīvāku pakalpojumu tīklu. Izaicinājumi ir būtiski: jāveido risinājumi

pakalpojumu uzturēšanas izmaksu samazināšanai uz klientu, vienlaikus jāpalielina pakalpojumu pieejamība un kvalitāte. Tāpēc būtiski rast risinājumus gan pašai pakalpojumu nodrošināšanai atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem, gan uzlabot sasniedzamību un dzīves vidi atbilstoši teritorijas specifikai un pakalpojumu sasniegšanai.

5. Publisko pakalpojumu nodrošināšanas principi

Atbilstoši Pakalpojumu pieejamības standartam Latgales reģionā ir jāpamatojas uz zemāk minētiem principiem.

Labvēlīga valsts politika, pieļaujot **iespēju diferencēt pakalpojumu pieejamības pakāpes**, atkarībā no teritoriālām vai citām īpatnībām un izvērtējot katru pakalpojumu sniegšanas/saņemšanas vietu.

Pieejamība, ievērojot teritoriālās pieejamības standartu, ka nacionālas nozīmes centros un reģionālas nozīmes centros ir pieejami visu valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldības iestāžu visi pakalpojumi klātienē, zemāka līmeņa attīstības centros pieļaujama pakalpojumu pieejamības diferencēšana. Vienlaicīgi pieejamība nozīmē arī pakalpojuma sniegšanas vietas fizisko pieejamību visiem iedzīvotājiem, telpu un biroja tehnikas aprīkojumu un IKT risinājumu atbilstoši ikvienas iestāde specifikai.

Sasniedzamība nosaka vēlamo attālumu līdz pakalpojumu saņemšanas vietai jeb attīstības centram – ne vairāk par 10-15km ikvienam iedzīvotājam, kā arī sabiedriskā transporta kursēšanas biežums – vismaz divas reizes dienā; laba visu kategoriju ceļu kvalitāte visās sezonās.

Regularitāte jeb pastāvība, kad katrā pakalpojumu saņemšanas vietā, neatkarīgi no apdzīvojuma līmeņa, iedzīvotājs ir drošs, ka pakalpojumu saņems viņam zināmā laikā.

Informācijas organizācija sadarbībā ar pašvaldību, NVO, citām iestādēm vai organizācijām iedzīvotāju informēšanā par iespējām saņemt pakalpojumu. Iespējamās dažādas komunikāciju formas: sabiedrības informēšanas sanāksmes, info izdevumi laikrakstos, informācija skolās, pasta nodaļās, sociālās aprūpes un veselības aprūpes iestādēs u.c., kur ir lielāka iedzīvotāju plūsma.

Klientu plūsmas organizācija, izmantojot iepriekšējā pieraksta sistēmu, kad iedzīvotājs savā pagasta pārvaldē piesakās (telefoniski, ar vēstuli, u.c.) pakalpojuma saņemšanai konkrētā laikā un vietā, un iestāde jau laicīgi uzzina un izskaidro iedzīvotājam viņa pienākumus saistībā ar vēlamo pakalpojumu.

Apkalpošanas ātrums ietver principu, ka iedzīvotājs saņem sev nepieciešamā pakalpojuma galarezultātu pēc iespējas īsākā laikā, ideālā gadījumā – tajā pašā dienā, kad ir ieradies kādā no pakalpojumu saņemšanas vietām.

Izskaidrošana, konsultācijas par iedzīvotāju pienākumiem un tiesībām saņemt sev pienākošos valsts un pašvaldību palīdzību, atbalstu un iespējām.

Skaidras rīcības procedūras jeb racionāla, uz rezultātu vērsta rīcība nozīmē pakalpojumu sniedzēju atbildību par to, lai iedzīvotājs, jau ierodoties saņemt pakalpojumu, ir zinājis par uzrādīšanai/iesniegšanai nepieciešamajiem dokumentiem un netiek veiktas nevajadzīgas, iedzīvotājam nesaprotamas darbības. Šis princips ir īpaši svarīgs, nodrošinot pakalpojumu vietējās nozīmes centros, kuros pakalpojumi pieejami pēc pieprasījuma.

Personāla kompetence par savas iestādes galvenajām funkcijām un spēja sniegt pamatpakalpojumus un novirzīt iedzīvotāju pie atbilstošas kompetences speciālista atsevišķos gadījumos.

Iestāžu horizontālā sadarbība ir savstarpēja pakalpojumu sniegšanas un loģistikas koordinēšana, ietverot laika, telpas un pieprasījuma elementus.

Pakalpojuma atsaiste no teritorijas ir iespēja iedzīvotājam saņemt pakalpojumu sev izdevīgākajā pakalpojumu sniegšanas vietā, neņemot vērā deklarēto dzīvesvietu vai darbavietas adresi.